

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การเข้าถึงบริการสังคมเพื่อการพัฒนา : กรณีศึกษาชุมชนแออัดและบ้านได้สะพานในกรุงเทพมหานคร” เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยทำการศึกษาแบบสำรวจ (Survey Study) ซึ่งมีวิธีการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ก. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่ได้จัดทำเป็นประกาศกำหนดชุมชนตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยการรวมชุมชน พ.ศ.2534 ที่มีขนาดไม่เกิน 35 หลังคาเรือน และประชากรที่อาศัยอยู่บริเวณใต้สะพานในเขตกรุงเทพมหานคร ขนาดไม่เกิน 5 หลังคาเรือนต่อ 1 สะพาน ตามรายชื่อที่สำนักพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร ได้สำรวจไว้เมื่อปี พ.ศ.2539 ซึ่งมีจำนวน 27 ชุมชน 34 สะพาน

ข. กลุ่มตัวอย่าง

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลากจากรายชื่อชุมชนและสะพาน ในสัดส่วนร้อยละ 50 ของจำนวนประชากรแต่ละกลุ่ม ได้กลุ่มตัวอย่างชุมชนแออัด 14 ชุมชน และบ้านใต้สะพาน 17 สะพาน จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่จะเก็บข้อมูลจากชุมชนแออัด โดยใช้การสุ่มแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) ในสัดส่วนร้อยละ 50 ของจำนวนหลังคาเรือนในแต่ละชุมชน ส่วนบ้านใต้สะพานทำการเก็บข้อมูลจากทุกครัวเรือน ได้กลุ่มตัวอย่างจากชุมชนแออัดรวม 200 หลังคาเรือน และบ้านใต้สะพาน 50 หลังคาเรือน

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือน คู่สมรส หรือสมาชิกในครอบครัวที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป และผู้นำชุมชนของชุมชนกลุ่มตัวอย่าง

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บจากข้อมูลที่เป็นเอกสาร ข้อมูลจากการใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น การเก็บข้อมูลครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การศึกษาประวัติความเป็นมา เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนแออัดและบ้านได้สะพาน จะทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนหรือกรรมการชุมชน และการใช้แบบสอบถามกับผู้อยู่อาศัยในชุมชนหรือได้สะพานแต่ละแห่ง แล้วนำข้อมูลมาประมวลเป็นภาพรวมของชุมชนแออัดและบ้านได้สะพาน

2. การศึกษาปัจจัยที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคต่อการได้รับบริการสังคมและการศึกษา เปรียบเทียบการเข้าถึงบริการสังคมระหว่างชุมชนแออัดและบ้านได้สะพาน กระทำโดยการเก็บข้อมูลตัวแปรที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการเข้าถึงบริการสังคมตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ และใช้คำถามที่ชี้วัดการเข้าถึงบริการสังคมทั้ง 6 ด้าน ด้านละ 1 ข้อ มาหาความสัมพันธ์และศึกษาเปรียบเทียบ โดยการใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ เพื่อเสนอข้อพิจารณาในการจัดบริการสังคมแก่ชุมชนแออัดและบ้านได้สะพาน จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสัมภาษณ์และการสังเกต ส่วนการเสนอข้อพิจารณาในการจัดบริการสังคม จะวิเคราะห์จากสภาพปัญหาและความต้องการด้านบริการสังคม รวมทั้งปัจจัยที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงบริการสังคม โดยนำผลที่ได้มาประมวลหาข้อสรุปแล้วนำเสนอบริการสังคมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มตัวอย่าง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

1. การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Survey) เป็นการศึกษาจากเอกสารวิชาการ เอกสารทางราชการ รายงานการศึกษาวิจัย ตำรา และบทความที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Survey) ใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสังเกตเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ลักษณะของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ อาชีพ ภูมิภาค ลำเนาเดิม ระดับการศึกษา สถานภาพในครัวเรือน เป็นต้น

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการเข้าถึงหรือได้รับบริการสังคม บริการสังคมที่ได้รับจากรัฐ ปัญหาและความต้องการบริการสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม ภายใต้ขอบเขตของงานบริการสังคม ซึ่งครอบคลุมประเด็นด้านการศึกษา สุขภาพ

อนามัย ที่อยู่อาศัย การว่างงานและสวัสดิการแรงงาน ความมั่นคงของรายได้ และบริการสังคมทั่วไป โดยแบบสอบถามจะเป็นลักษณะเลือกตอบข้อเดียวและตอบได้หลายข้อ รวมทั้งคำถามปลายเปิด (Open Ended)

2.2 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ใช้ในการเก็บข้อมูลของชุมชนแออัดและบ้านได้สะพานในด้านประวัติความเป็นมา เศรษฐกิจ สังคม การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน และบทบาทของผู้นำชุมชนด้านต่าง ๆ โดยสัมภาษณ์จากผู้นำชุมชน

2.3 การสังเกตการณ์ (Observation) โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ร่วมกับการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ เพื่อสนับสนุนหรือตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยการนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาคำนวณค่าทางสถิติและอธิบายลักษณะการแจกข้อมูลในรูปของตารางแสดงค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Means) การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยการวิเคราะห์ค่า chi-square (χ^2) และค่าร้อยละ การทดสอบความแตกต่างในการเข้าถึงบริการสังคมของกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้ตารางแจกแจงความถี่ร่วม (Cross-Tab Table) โดยวิเคราะห์ค่า chi-square (χ^2) และค่าร้อยละ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Science)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นการนำข้อมูลจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต และผลการวิเคราะห์ทางสถิติ มาวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา